

TÜRKİYE-SURİYE DIŞ TİCARETİ VE MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ

20 milyona yakın nüfusa ve 185 bin km² yüzölçümüne sahip olan Suriye’de 2007 yılında bölgesel talebin güçlü olması ve dünya petrol fiyatlarındaki artış sayesinde bir önceki yıl %5,1 olan büyüme oranı %6,2’ye çıkmış ve anılan yılda GSMH 37,1 milyar \$’a ulaşmıştır. Suriye’nin 2008 yılı tahmini verilerine göre ise, GSYİH’sı 96 milyar \$, GSYİH büyüme oranı ise %2,4 civarındadır.

2000 yılından itibaren serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecinde olan ülkede, son yıllarda kamu sektörünün ekonomideki ağırlığını azaltmak ve rekabeti teşvik etmek amacıyla ekonomik reformlar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Suriye’nin temel gelir kaynakları; petrol, dış yardımlar, yurt dışında çalışan Suriyeli işçilerin döviz gelirleri ve tarımsal üretimdir.

Suriye’de madencilik ve imalat sektörlerinin gelişmiş olmasından dolayı; petrol, doğalgaz ve fosfat ülke için oldukça önemlidir. Tarımsal üretimin ise büyük kısmı iç piyasada tüketilmekte olup, tarım ürünleri içinde ihracatı en fazla yapılan ürün pamuktur. Tarım sektörünün merkezi Başkent Şam’ın kuzeyindeki bölgedir. Başlıca ticaret merkezleri ise Şam, Halep, Lazkiye, Tartus, Deir al-Zour ve Homs olarak sıralanabilir. Petrol sanayinin merkezi ise Deir al-Zour çevresi ile Halep ve Banyas’daki rafinerilerin olduğu bölgelerdir. Şam ve Halep aynı zamanda tekstil ve seramik merkezidir.

2007 BM verilerine göre; bir önceki yıla kıyasla Suriye’nin ihracatı %5,7 artarak 11,5 milyar \$, yine aynı yıl ithalatı %27,6 artışla 14,6 milyar \$ düzeyinde gerçekleşmiş ve ülke dış ticaret açığı vermiştir. Ülkenin genel ihracatında ilk üç ülke İtalya, Fransa ve S. Arabistan olup toplam ihracatın yaklaşık yarısı bu ülkelere kaydedilmiştir. Rusya, Çin ve İtalya ise ithalat yaptığı ilk üç ülke olmuştur.

Suriye’nin temel ithal maddeleri ham olmayan petrol yağları (yakıtlar), madenler ve maden ürünleri, motorlu kara taşıtları, makine ve aksamları, elektrikli makine ve cihazlar, plastik ve plastikten eşya, demir-çelik, demir-çelikten eşya, hububatdır. Temel ihracat maddeleri arasında ise; ham petrol ve yağları, canlı hayvanlar, hububat, meyve-sebzeler, tekstil, örme giyim eşyası, pamuk sıralanabilir.

İkili fasıl bazında incelendiğinde ise; 2007 yılında Suriye’nin başlıca beş ihraç ürün grubu; mineral yakıtlar ve yağlar (27. fasıl), örme giyim eşyası ve aksesuarları (61. fasıl), yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular (07. fasıl), dokumaya elverişli suni ve sentetik lifler (54. fasıl) ve örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları (62. fasıl)’dır. 2007 yılında Suriye’nin başlıca beş ithal fasılı ise sırasıyla; mineral yakıtlar ve yağlar (27. fasıl), demir ve çelik (72. fasıl), motorlu kara taşıtları, traktör vs. (87. fasıl), makine ve aksamları (84. fasıl) ve plastik ve plastikten mamul eşya (39. fasıl)’dır. **Makine ve aksamları ürün grubu Suriye’nin toplam ihracatından %2,5 pay alırken, ithalatından %6,1 pay almaktadır.**

Türkiye-Suriye arasındaki hukuki altyapının en önemli unsuru olan Serbest Ticaret Anlaşması, T.C. Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın Suriye’ye 22-23 Aralık 2004 tarihlerinde gerçekleştirdiği ziyaret sırasında imzalanmış olup, 6 Kasım 2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Anlaşma 1 Ocak 2007 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Bu Anlaşma çerçevesinde Türkiye’den Suriye’ye ihraç edilen sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergilerinin 12 yıllık bir süreç içinde aşamalı olarak sıfırlanması öngörülürken, miktar kısıtlamaları ve bazı mallara getirilen ithal yasakları ile gümrük dışı harç gibi tarife dışı engeller tamamen kaldırılmıştır. Suriye’den Türkiye’ye giren sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergi oranları Anlaşma’nın yürürlüğe girdiği tarihte sıfırlanmıştır.

Suriye'nin Ülkeler Bazında İhracatı (Bin \$)

Sıra	Ülke	2003	2004	2005	2006	2007	2006/2007 %Değişim
1	İtalya	1.900.294	1.298.982	1.925.051	2.139.844	2.732.925	27,7
2	Fransa	823.266	1.032.303	1.133.606	961.789	1.325.076	37,8
3	S. Arabistan	339.097	356.612	370.163	954.958	1.223.713	28,1
4	Irak	84.525	517.681	282.085	698.737	647.646	-7,3
5	Türkiye	430.668	368.619	290.006	351.577	604.673	72,0
6	Ürdün	140.958	152.418	152.127	431.132	532.472	23,5
7	Mısır	82.821	111.024	145.567	415.107	443.413	6,8
8	Lübnan	230.800	199.337	189.791	410.747	371.231	-9,6
9	Cezayir	92.084	43.247	42.358	195.108	282.701	44,9
10	ABD	212.212	181.441	306.244	225.984	281.489	24,6
11	İspanya	224.497	205.312	306.207	355.120	280.182	-21,1
12	Kuveyt	43.440	56.437	55.263	264.194	274.851	4,0
13	BAE	42.759	48.704	56.035	220.384	265.969	20,7
14	Fas	17.137	8.841	16.090	42.559	218.193	412,7
15	Hollanda	28.551	126.892	282.224	113.659	198.713	74,8
	DİĞER	1.037.554	674.717	897.065	3.138.472	1.862.463	-40,7
	TOPLAM	5.730.663	5.382.567	6.449.882	10.919.371	11.545.710	5,7

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

Not: BM verileri ile TÜİK verileri arasında farklılıklar söz konusu olup, bu tabloda Türkiye verileri BM verileridir.

Suriye'nin Başlıca Fasıllar Bazında İhracatı (Bin \$)

Fasıl	Madde Adı	2006	2007	2006/2007 %Değişim
27	MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI, MUMLAR	4.405.623	4.746.115	7,7
61	ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	570.987	545.820	-4,4
07	YENİLEN SEBZELER VE BAZI KÖK VE YUMRULAR	387.716	535.014	38,0
54	DOKUMAYA ELVERİŞLİ SUNİ VE SENTETİK LİFLER	343.096	480.620	40,1
62	ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	279.105	411.543	47,5
52	PAMUK	372.713	331.359	-11,1
15	HAYVANSAL VE BİTKİSEL YAĞLAR VE BUNLARIN MÜSTAHSALLARI	197.978	294.894	49,0
84	MAKİNE VE AKSAMLARI	277.718	289.572	4,3
85	ELEKTRİKLİ MAKİNE VE CİHAZLAR, AKSAM VE PARÇALARI	226.630	266.563	17,6
20	SEBZE, MEYVA, BİTKİ PARÇALARI, SERT KABUKLU YEMİŞ KONSERVELERİ	151.082	260.602	72,5
	DİĞER	3.706.723	3.383.608	-8,7
	TOPLAM	10.919.371	11.545.710	5,7

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

Suriye'nin Ülkeler Bazında İthalatı (Bin \$)

Sıra	Ülke	2003	2004	2005	2006	2007	2006/2007 %Değişim
1	Rusya	130.249	343.437	297.632	1.175.454	1.442.756	22,7
2	Çin	300.805	495.337	635.998	747.410	1.175.201	57,2
3	İtalya	215.745	276.518	299.903	561.557	1.010.992	80,0
4	Ukrayna	295.992	557.022	822.702	605.526	852.204	40,7
5	S. Arabistan	203.168	330.304	343.876	588.512	830.112	41,1
6	Malta	24	0	107	225.933	733.685	224,7
7	G. Kore	224.044	296.187	359.863	477.695	670.667	40,4
8	Mısır	100.108	200.751	280.298	595.124	642.678	8,0
9	Türkiye	291.912	301.015	336.544	461.034	571.145	23,9
10	Hindistan	201.684	142.771	187.910	360.851	375.190	4,0
11	Almanya	184.269	209.435	235.019	333.530	370.086	11,0
12	BAE	72.037	162.324	183.654	220.953	334.962	51,6
13	ABD	255.681	299.821	255.619	262.042	321.455	22,7
14	Fransa	132.607	140.218	183.732	404.356	320.769	-20,7
15	Hollanda	80.786	67.268	74.098	103.982	274.285	163,8
	DİĞER	2.421.523	3.226.429	3.400.975	4.364.320	4.728.943	8,4
	TOPLAM	5.110.634	7.048.837	7.897.930	11.488.279	14.655.130	27,6

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

Not: BM verileri ile TÜİK verileri arasında farklılıklar söz konusu olup, bu tabloda Türkiye verileri BM verileridir.

Suriye'nin Başlıca Fasıllar Bazında İthalatı (Bin \$)

Fasıl	Madde Adı	2006	2007	2006/2007 %Değişim
27	MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI, MUMLAR	3.116.811	4.785.772	53,5
72	DEMİR VE ÇELİK	865.690	1.420.951	64,1
87	MOTORLU KARA TAŞITLARI, TRAKTÖR, BİSİKLET, MOTOSİKLET VE DİĞER	1.018.595	984.552	-3,3
84	MAKİNE VE AKSAMLARI	859.533	899.421	4,6
39	PLASTİK VE PLASTİKTEN MAMUL EŞYA	658.732	892.139	35,4
85	ELEKTRİKLİ MAKİNE VE CİHAZLAR, AKSAM VE PARÇALARI	509.407	465.371	-8,6
10	HUBUBAT	374.286	391.099	4,5
17	ŞEKER VE ŞEKER MAMULLERİ	268.924	359.611	33,7
25	TUZ,KÜKÜRT, TOPRAK VE TAŞLAR, ALÇILAR VE ÇİMENTO	261.497	287.292	9,9
76	ALUMİNYUM VE ALUMİNYUM EŞYA	162.142	237.992	46,8
	DİĞER	3.392.662	3.930.930	15,9
	TOPLAM	11.488.279	14.655.130	27,6

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

A. TÜRKİYE-SURİYE DIŞ TİCARETİ

Suriye ile Türkiye arasındaki işbirliği, her iki ülkenin sahip oldukları stratejik coğrafi konum açısından önem arz etmektedir. Suriye, Asya kıtasına, Türkiye de Avrupa'ya açılan birer kapı niteliğinde olmaları nedeniyle söz konusu işbirliğinin önemi daha çok artmaktadır. İki ülkenin yararı doğrultusunda sağlam temellere dayanan işbirliği aynı zamanda tüm bölge ülkeleriyle ilişkilere olumlu yansımalarla bulunmaktadır.

Başta iki ülkenin Cumhurbaşkanları Beşşar el-Esad ve Abdullah Gül olmak üzere, üst düzey devlet yetkililerinin iki ülke arasında karşılıklı ziyaretleri sonucunda son yıllarda Suriye ve Türkiye ilişkilerinde önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Bu ziyaretler sonunda son olarak iki ülke arasındaki giriş vizeleri kaldırılmış ve Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyinin kurulması gibi bir dizi önemli anlaşmalar imzalanmıştır.

Türkiye ile Suriye arasındaki ticaret rakamları aşağıdaki tabloda verilmiş olup, 2003 yılında 824 milyon \$ olan toplam dış ticaret hacmi 2 katından fazlasına çıkarak 2008 yılında 1.754 milyon \$'ı aşmıştır. 2008 yılında 1.115 milyon \$ ihracatımıza karşılık, söz konusu ülkeden 639 milyon \$ ithalatımız bulunmaktadır. Suriye ile dış ticaretimiz ülkemiz lehine fazla vermekte olup, bu dış ticaret fazlası 2008 yılında 475 milyon \$'dır. Diğer taraftan, 2008 yılında Suriye'ye olan ihracatımız %39,8 artarken, Suriye'den ithalatımız %69,6 oranında artış sergilemiştir. 2009 yılı Ocak-Eylül döneminde ise; bir önceki yıl aynı dönemine göre ihracatımız %23,8 artmış, ithalatımız ise %55,7 gerilemiştir.

Türkiye-Suriye Dış Ticareti (\$)

	İhracatımız	İhracatımız % Değişim	İthalatımız	İthalatımız % Değişim	Toplam Ticaret Hacmi	Dış Ticaret Dengesi
2003	410.754.941		413.349.362		824.104.303	-2.594.421
2004	394.782.934	-3,9	357.656.434	-13,5	752.439.368	37.126.500
2005	551.627.266	39,7	272.179.750	-23,9	823.807.016	279.447.516
2006	609.417.000	10,5	187.249.765	-31,2	796.666.765	422.167.235
2007	797.765.944	30,9	376.959.229	101,3	1.174.725.173	420.806.715
2008	1.115.012.521	39,8	639.212.676	69,6	1.754.225.197	475.799.845
2008 Ocak-Eylül	795.208.552		528.339.810		1.323.548.362	266.868.742
2009 Ocak-Eylül	984.215.975	23,8	234.119.523	-55,7	1.218.335.498	750.096.452

Kaynak: TÜİK verileri

İki ülke arasında dış ticaretin daha yakından incelenmesi amacıyla fasıl bazında verilere bakıldığında; 2008 yılında Türkiye'nin Suriye'ye yaptığı toplam ihracat içinde en büyük paya sahip olan ürün grubunun 137 milyon \$ ile “tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçılar, çimentolar” olduğu görülmektedir. Bu ürün grubunu, “hayvansal ve bitkisel yağlar ve bunların müstahsalları” ile “demir ve çelik” izlemiştir. 2008 yılında Suriye'ye ihracatımızda 84. fasılda bulunan “makine ve aksamları” 4. sırada yer almıştır. Söz konusu ülke, makine ve aksamları açısından ihracatımızın gelişme kaydettiği potansiyel bir pazar niteliği taşımaktadır.

Türkiye'nin Suriye'ye İhraç Ettiği Başlıca Mallar (\$)

FASIL	FASIL TANIMI	2007	2008	2009 Ocak-Eylül	2007/2008 %Değişim
25	TUZ, KÜKÜRT, TOPRAK VE TAŞLAR, ALÇILAR VE ÇİMENTO	91.014.574	137.504.961	127.515.224	51,1
15	HAYVANSAL VE BİTKİSEL YAĞLAR VE BUNLARIN MÜSTAHSALLARI	32.087.472	116.655.227	46.051.264	263,6
72	DEMİR VE ÇELİK	52.715.608	110.493.964	109.920.372	109,6
84	MAKİNE VE AKSAMLARI	81.761.858	103.544.208	89.690.276	26,6
73	DEMİR VEYA ÇELİKTEN EŞYA	42.647.843	64.927.891	59.187.734	52,2
85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR, AKSAM VE PARÇALARI	87.720.677	64.755.933	33.927.270	-26,2
39	PLASTİK VE PLASTİKTEN MAMUL EŞYA	45.315.593	64.122.237	48.791.506	41,5
55	SENTETİK VE SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	43.905.743	54.373.194	36.913.328	23,8
27	MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI, MUMLAR	99.385.571	49.337.137	96.979.840	-50,4
87	MOTORLU KARA TAŞITLARI, TRAKTÖR, BİSİKLET, MOTOSİKLET VE DİĞER	37.372.365	36.264.914	42.232.759	-3,0
	DİĞER	183.838.640	313.032.855	293.006.402	70,3
	TOPLAM	797.765.944	1.115.012.521	984.215.975	39,8

Kaynak: TUIK verileri

2008 yılında Türkiye'nin Suriye'den yaptığı toplam ithalat içinde ise en büyük paya sahip olan ürün grubu yaklaşık %74 ile "mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsalları, mumlar" dır. Bu ürün grubunu "tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçılar, çimentolar" izlemektedir. 84. fasılda bulunan "makine ve aksamları" ise Suriye'den ithalatımızda 8. sırada bulunmaktadır.

Türkiye'nin Suriye'den İthal Ettiği Başlıca Mallar (\$)

FASIL	FASIL TANIMI	2007	2008	2009 Ocak-Eylül	2007/2008 %Değişim
27	MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI, MUMLAR	259.454.259	474.513.834	137.521.267	82,9
25	TUZ, KÜKÜRT, TOPRAK VE TAŞLAR, ALÇILAR VE ÇİMENTO	27.751.636	68.243.708	33.368.189	145,9
52	PAMUK	31.250.678	29.376.147	11.728.479	-6,0
76	ALUMİNYUM VE ALUMİNYUM EŞYA	2.417.938	11.043.294	5.501.448	356,7
64	AYAKKABILAR, GETRLER, TOZLUKLAR VB EŞYA VE AKSAMI	4.972.296	7.117.010	3.354.558	43,1
54	DOKUMAYA ELVERİŞLİ SUNİ VE SENTETİK LİFLER	2.342.326	4.703.949	16.031.326	100,8
34	SABUNLAR, YÜZEY AKTİF ORGANİK MADDELER, YIKAMA-YAĞLAMA MADDE.	2.328.271	4.199.956	1.752.642	80,4
84	MAKİNE VE AKSAMLARI	606.610	3.547.345	1.713.042	484,8
72	DEMİR VE ÇELİK	4.420.582	3.396.698	3.350.268	-23,2
55	SENTETİK VE SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	2.199.410	3.138.708	1.681.966	42,7
	DİĞER	39.215.223	29.932.027	18.116.338	-23,7
	TOPLAM	376.959.229	639.212.676	234.119.523	69,6

Kaynak: TUIK verileri

B. SURIYE’NİN MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DIŞ TİCARETİ

Suriye’nin 2007 yılı itibarıyla makine ihracatı %4,3 artışla 289 milyon \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Suriye’nin makine ihracatında en önemli alıcı Irak’dır. Irak’ı Ürdün, S. Arabistan, Mısır ve BAE izlemektedir. BM verilerine göre; Türkiye ise 2007 yılında Suriye’nin makine ihraç ettiği ülkeler arasında 14. sırada yer almıştır.

Suriye’nin Ülkelere Göre Makine ve Aksamları İhracatı (Bin \$) - 84. Fasıl

Sıra	Ülke	2003	2004	2005	2006	2007	2006/2007 %Değişim
1	Irak	2.899	18.608	25.880	174.861	115.998	-33,7
2	Ürdün	2.266	2.478	6.406	30.793	54.844	78,1
3	S. Arabistan	4.320	2.895	3.785	14.243	47.155	231,1
4	Mısır	589	363	1.097	2.520	10.697	324,5
5	BAE	977	302	984	1.607	10.567	557,6
6	Nijerya	19	52	208	2.723	5.800	113,0
7	Lübnan	1.636	1.571	2.987	2.888	5.435	88,2
8	Sudan	758	190	1.474	3.537	5.203	47,1
9	Fas	676	141	588	1.842	4.988	170,8
10	Cezayir	1.046	844	843	3.104	4.194	35,1
11	Tanzanya	1	0	0	16	4.007	-
12	Azerbaycan	12	0	57	0	2.530	-
13	Kuveyt	303	81	129	295	2.380	706,8
14	Türkiye	64	207	497	4.573	2.088	-54,3
15	Katar	81	0	0	129	1.794	1.290,7
	DİĞER	6.732	2.124	7.171	34.587	11.892	-65,6
	TOPLAM	22.379	29.856	52.106	277.718	289.572	4,3

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

Not: BM verileri ile TÜİK verileri arasında farklılıklar söz konusu olup, bu tabloda Türkiye verileri BM verileridir.

Suriye’nin makine ve aksamları ihracatında ilk sırayı %75 pay ve 216 milyon \$ ile “buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları” almaktadır. Dörtlü GTİP bazında ilk beş kalem Suriye’nin makine ihracatının yaklaşık %87’sini oluşturmaktadır.

Suriye’nin Makine ve Aksamları İhracatındaki Başlıca Kalemler (Bin \$)

Fasıl	Madde Adı	2006	2007	2006/2007 %Değişim
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOGUTUCULAR, ISI POMPALARI	250.176	216.520	-13,5
8451	DOKUMA MADDELERİNİ YIKAMA, KURUTMA, ÜTÜLEME MAKİNE VE CIHAZLARI	536	19.148	3.472,4
8438	YIYECEK/İÇECEK SANAYİNDE KULLANILAN MAKİNE VE CIHAZLAR	1.537	5.313	245,7

8474	TOPRAK, TAS, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	809	5.101	530,5
8430	TOPRAK, MADEN, CEVHERİ TASIMA, AYIRMA, SEÇME VB. İS MAKİNELERİ	3.619	4.999	38,1
8415	KLİMA CİHAZLARI-VANTİLATÖRLÜ, İSİ, NEM DEĞİSTİRME TERTİBATLI	1.534	4.738	208,9
8447	ÖRGÜ TEZGAHLARI, GİPÜR, TÛL, DANTELA, FILE İMALİ MAKİNE, CİHAZLARI	200	4.012	1.906,0
8464	TAS, SERAMİK, BETON, ÇİMENTO, SOĞUK CAM İSLEYEN MAKİNALİ ALETLER	694	3.655	426,7
8465	AGAÇ, MANTAR, KEMİK, SERT KAUÇUK, PLASTİK VB. İSLEME MAKİNELERİ	1.094	3.509	220,7
8433	HASAT, HARMAN, BİÇME; ÜRÜNLERİ AYIRMA, TEMİZLEME MAKİNE, CİHAZLARI	120	2.415	1.912,5
8455	METALLERİ HADDELEME MAKİNELERİ, BUNLARIN SİLİNDİRLERİ	583	2.237	283,7
8480	METAL DÖKÜMÜ İÇİN KASALAR, PLAKALAR, KALIP MODELLERİ	516	1.645	218,8
8422	YIKAMA, TEMİZLEME, KURUTMA, DOLDURMA VB. İSLER İÇİN MAKİNE, CİHAZ	2.367	1.589	-32,9
8437	TOHUMLARI TEMİZLEME, AYIRMA, ÖĞÜTME, İSLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	270	1.456	439,3
8463	METAL, SİNERLESMİS METAL KARBÜR, SERMETLERİ TALASSIZ İSLEME MAKİNELERİ	286	1.366	377,6
	DİĞER	13.377	11.869	-11,3
	TOPLAM	277.718	289.572	4,3

Kaynak: www.trademap.org (BM İstatistik Bölümü Verileri)

Suriye'nin 84. fasıl bazında makine ithalatı 2007 yılında bir önceki seneye göre %4,6 oranında artış göstererek 899 milyon \$'a olmuştur. Çin, İtalya, Almanya, Türkiye ve Japonya Suriye'nin makine ithal ettiği başlıca ülkelerdir. BM verilerine göre ülkenin makine ithalatında 4. sırada bulunan Türkiye makine sektöründe Suriye'nin önemli tedarikçileri arasındadır.

Suriye'nin Ülkelere Göre Makine ve Aksamları İthalatı (Bin \$) - 84. Fasıl

Sıra	Ülke	2003	2004	2005	2006	2007	2006/2007 %Değişim
1	Çin	48.846	67.216	86.577	130.247	144.913	11,3
2	İtalya	63.387	63.037	92.980	108.804	107.210	-1,5
3	Almanya	41.142	48.683	47.174	71.861	80.155	11,5

4	Türkiye	26.483	23.360	40.715	33.419	57.481	72,0
5	Japonya	37.564	15.964	24.399	49.793	55.644	11,8
6	G. Kore	19.471	22.363	23.130	22.723	31.912	40,4
7	Hindistan	11.459	12.525	14.926	16.261	20.892	28,5
8	Ürdün	10.328	17.178	23.285	23.464	18.586	-20,8
9	BAE	768	8.857	15.683	17.623	16.359	-7,2
10	İran	1.902	999	2.926	10.785	16.094	49,2
11	Mısır	5.858	8.289	8.059	17.513	15.675	-10,5
12	Fransa	14.112	17.821	15.364	14.298	14.213	-0,6
13	Tayvan	10.301	15.842	19.576	10.247	9.877	-3,6
14	Rusya Fed.	2.473	23.732	39.573	8.664	8.986	3,7
15	Brezilya	413	1.222	1.246	1.697	8.853	421,7
	DİĞER	266.276	312.024	328.267	322.134	292.571	-9,2
	TOPLAM	560.783	659.112	783.880	859.533	899.421	4,6

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

Not: BM verileri ile TÜİK verileri arasında farklılıklar söz konusu olup, bu tabloda Türkiye verileri BM verileridir.

Suriye'nin makine ve aksamları ithalatındaki başlıca kalemler arasında ilk sırayı 8413 nolu GTİP'de bulunan "Sıvılar İçin Pompalar, Sıvı Elevatörleri" almaktadır. Ülkenin diğer önemli makine sektörü ithal kalemleri arasında ise; "Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar", "kompresörler" gibi alt ürün grupları yer almaktadır. Dörtlü GTİP bazında makine ithalatındaki ilk beş kalem Suriye'nin toplam makine ithalatının dörtte birini oluşturmaktadır.

Suriye'nin Makine ve Aksamları İthalatındaki Başlıca Kalemler (Bin \$)

Fasıl	Madde Adı	2006	2007	2006/2007 %Değişim
8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ	44.276	71.694	61,9
8419	ISI DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İŞLEMELERİ İÇİN CİHAZLAR	35.717	43.756	22,5
8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPIRATÖR	40.879	41.887	2,5
8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	34.587	40.260	16,4
8471	OTOMATİK BİLGİ İŞLEM MAKİNELERİ, ÜNİTELERİ	28.365	38.257	34,9
8408	DİZEL, YARI DİZEL MOTORLAR (HAVA BASINCI İLE ATEŞLENEN, PİSTONLU)	29.225	37.151	27,1
8411	TURBOJETLER, TURBO-PROPELLER, DİĞER GAZ TÜRBİNLERİ	29.784	32.083	7,7
8426	GEMİ VİNÇLERİ, MAÇUNALAR, HALATLI VİNÇLER, DÖNER KÖPRÜLER	8.103	30.812	280,3
8431	AGIR İŞ MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	27.048	29.792	10,1

8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	41.541	29.548	-28,9
8450	ÇAMASIR YIKAMA MAKİNELERİ	27.921	25.626	-8,2
8427	FORKLİFTLER; KALDIRMA, İSTİFLEME TERTİBATLI SARYOLAR	5.309	25.523	380,7
8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	20.637	25.409	23,1
8422	YIKAMA, TEMİZLEME, KURUTMA, DOLDURMA VB. İŞLER İÇİN MAKİNE, CİHAZ	24.552	23.208	-5,5
8415	KLİMA CİHAZLARI-VANTİLATÖRLÜ, İSİ, NEM DEĞİŞTİRME TERTİBATLI	23.786	23.128	-2,8
	DİĞER	437.803	381.287	-12,9
	TOPLAM	859.533	899.421	4,6

Kaynak: www.trademap.org (BM İstatistik bölümü verileri)

C. TÜRKİYE İLE SURİYE’NİN MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DİŞ TİCARETİ

Suriye, 2008 yılında ülkemizin 84. fasıl itibarıyla makine ve aksamaları sektörü ihracatında 28. sırada bulunmaktadır. Anılan yılda Suriye’ye sektör ihracatımız %26,6; ithalatımız ise %484,8 artmıştır. 2003-2008 yılları arasında ise; Suriye ile Türkiye arasındaki makine ve aksamaları dış ticaret hacmi yaklaşık 3,5 kat artış sergilerken, bu dönemde iki ülke arasındaki dış ticaret ülkemiz lehine fazla vermiştir. 2003-2008 döneminde, Suriye’ye yönelik makine ihracatımız yaklaşık 3,4 katına çıkarken, Suriye’den makine ithalatımız 53 kat artış göstermiştir. Yine bu dönemde, Suriye’ye en fazla makine ihracat artışımız 2007 yılında (%65,9), bu ülkeden en fazla makine ithalat artışımız da 2004 yılında (%886,2) kaydedilmiştir.

Her ne kadar iki ülke arasındaki makine ve aksamaları ticareti, ülkemiz lehine fazla veriyorsa da, bu ülkeden makine ithalatımız son altı yılda çok hızlı bir gelişim sergilemiştir. Nitekim 2003 yılında Suriye’den makine ithalatımız, bu ülkeye makine ihracatımızın değer bazında %0,22’si kadar iken, 2008 yılına gelindiğinde bu oran yaklaşık %3,4’e yükselmiştir. 84. fasıl itibarıyla Türkiye’nin makine sektörü ihracatından 2008 yılında %1 pay alan Suriye, Türkiye’nin sektör ihracatı yaptığı 200 ülke arasında 28. ülke konumunda olmakla birlikte potansiyel arz eden bir pazardır.

Türkiye ile Suriye Arasındaki Makine ve Aksamaları Dış Ticareti (\$ -84. Fasıl)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008 Ocak-Eylül	2009 Ocak-Eylül
Suriye’ye ihracatımız	30.118.094	36.245.912	51.180.748	49.294.648	81.761.858	103.544.208	75.796.014	89.690.276
Suriye’den ithalatımız	66.729	658.083	299.041	585.382	606.610	3.547.345	2.380.023	1.713.042
Dış Ticaret Hacmi	30.184.823	36.903.995	51.479.789	49.880.030	82.368.468	107.091.553	78.176.037	91.403.318
Dış Ticaret Dengesi	30.051.365	35.587.829	50.881.707	48.709.266	81.155.248	99.996.863	73.415.991	87.977.234
İhracat Değişim (%)		20,3	41,2	-3,7	65,9	26,6		18,3
İthalat Değişim (%)		886,2	-54,6	95,8	3,6	484,8		-28,0

Kaynak: TÜİK verileri

Türkiye ile Suriye arasında Makine ve Aksamları Dış Ticareti (bin \$-84. Fası)

Kaynak: TÜİK Verileri

1. İHRACAT

TÜİK verilerine göre Suriye'ye yönelik olarak OAİB işteğal alanına; **84. fasılda olup, OAİB işteğal alanında bulunmayan GTİP'lerin eklenmesiyle oluşturulan makine sektörü toplamı** ihracatı, 2008 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %28,2 artarak 108 milyon \$'a ulaşmıştır. 2008 yılında Suriye'ye yönelik makine sektör toplamı ihracatında, yaklaşık 19,7 milyon \$'lık ihracatı ile "gıda sanayi makineleri" mal grubunun ilk sırada, 13 milyon \$ ile de "inşaat ve madencilikte kullanılan makineler" in ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Türkiye ile Suriye Arasında Makine Sektör Toplamı İhracat ve İthalat Rakamları (\$)

MAKİNE SEKTÖRÜNÜN TAMAMINA AİT TÜRKİYE GENELİ FİİLİ İTHALAT-İHRACAT RAKAMLARI						
Değeri (\$)	İHRACAT		İTHALAT		(%)Değışim	
	2007	2008	2007	2008	İhracat	İthalat
REAKTÖRLER VE KAZANLAR	3.400.669	982.376	0	0	-71,1	-
TÜRBİNLER-TURBOJETLER, AKS.VE PARÇ.	1.102.304	1.713.404	565	0	55,4	-100,0
POMPALAR VE KOMPRESÖRLER	3.273.088	4.321.909	23.646	0	32,0	-100,0
VANALAR	5.563.715	9.472.131	0	413.133	70,2	-
KLİMALAR VE SOĞUTMA MAK.	2.140.620	3.862.418	2.003	218.149	80,4	-
ISITICILAR VE FIRINLAR	7.599.133	6.149.918	29.172	47.706	-19,1	63,5
HADDE VE DÖKÜM MAK., KALIPLAR, AKS. VE PARÇ.	2.411.941	5.127.787	30.305	64.726	112,6	113,6
GIDA SAN. MAKİNELERİ, AKS. VE PARÇ.	8.203.372	19.676.243	12.159	63.518	139,9	422,4
TARIM VE ORMANCILIKTA KULLANILAN MAK., AKS.,PÇ.	2.421.134	1.599.741	0	0	-33,9	-
YÜK KALDIRMA,TAŞIMA VE İSTİFLEME MAK.,AKS.,PÇ.	3.034.329	2.196.541	0	84.613	-27,6	-

İNŞAAT VE MADENCİLİKTE KULLAN. MAK. AKS. PÇ.	8.450.737	12.975.500	276.400	1.664.158	53,5	502,1
KAĞIT İMALINE VE MATBAACILIĞA MAHSUS MAK.	516.390	616.985	15.223	71.027	19,5	366,6
KURUTMA, YIKAMA MAK.AKS.PRÇ.	5.242.351	3.953.879	0	0	-24,6	-
TEKSTİL VE KONFEKSİYON MAKİNELERİ, AKS. VE PARÇ.	7.314.306	8.692.897	6.000	20.918	18,8	248,6
DERİ İŞLEME VE İMALAT MAKİNELERİ, AKS. VE PARÇ.	316.201	90.441	0	0	-71,4	-
KAUÇUK, PLASTİK, LASTİK İŞLEME VE İMALİ MAK.	1.019.923	744.774	20.541	0	-27,0	-100,0
TAKIM TEZGAHLARI	5.755.925	6.147.351	190.519	182.688	6,8	-4,1
MOTORLAR, AKSAM VE PARÇALARI	2.837.320	3.620.472	1.527	853	27,6	-44,1
BÜRO MAKİNELERİ	1.941.955	1.100.979	0	660	-43,3	-
RULMANLAR	79.288	279.835	0	0	252,9	-
SİLAH VE MÜHİMMAT	547.500	2.527.338	0	1.200	361,6	-
AMBALAJ MAKİNELERİ, AKSAM-PARÇ.	1.042.575	2.845.313	1.564	1.600	172,9	2,3
DİĞER MAKİNELER, AKSAM VE PARÇALAR	9.857.845	9.098.901	5.561	777.684	-7,7	-
TOPLAM	84.072.621	107.797.133	615.185	3.612.633	28,2	487,2

Kaynak: TÜİK Verileri

84. fasıl itibariyle sektör ihracatında önemli yer tutan kalemler ise dörtlü GTİP bazında incelendiğinde 2008 yılında; ilk sırada 8437 nolu GTİP altında tanımlanan “tohumları temizleme, ayırma, öğütme, işleme makine ve cihazları”, ikinci sırada 8481 nolu GTİP altında tanımlanan “muslukçu, borucu eşyası-vanalar”, üçüncü sırada ise 8474 nolu GTİP altında tanımlanan “toprak, taş metal cevheri vb. ayıklama, eleme vb. için makineler”in yer aldığı görülmektedir.

Suriye’ye Makine ve Aksamları İhracatımızda Başlıca Kalemler (84.Fasıl-\$)

FASIL	FASIL TANIMI	2007	2008	2009 Ocak-Eylül	2007/2008 %Değişim
8437	TOHURLARI TEMİZLEME, AYIRMA, ÖGÜTME, İŞLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	4.096.402	12.638.106	11.198.344	208,5
8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	5.563.715	9.472.131	6.383.659	70,2
8474	TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	6.022.095	6.960.363	3.152.748	15,6
8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	2.879.915	5.893.476	8.394.469	104,6
8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	5.847.108	5.397.167	3.849.480	-7,7
8419	ISI DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İŞLEMEK İÇİN CİHAZLAR	5.853.548	5.000.734	2.789.235	-14,6

8455	METALLERİ HADDELEME MAKİNELERİ, BUNLARIN SİLİNDİRLERİ	1.687.050	4.490.304	5.220.953	166,2
8451	DOKUMA MADDELERİNİ YIKAMA, KURUTMA, ÜTÜLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	4.458.303	4.378.112	2.834.975	-1,8
8431	AGIR İŞ MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	2.211.400	3.618.308	1.982.732	63,6
8422	YIKAMA, TEMİZLEME, KURUTMA, DOLDURMA VB. İŞLER İÇİN MAKİNE, CİHAZ	1.226.147	3.435.178	3.269.592	180,2
8450	ÇAMASIR YIKAMA MAKİNELERİ	5.058.779	3.364.014	3.742.725	-33,5
8409	İÇTEN YANMALI, PİSTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	2.567.294	3.289.947	2.121.429	28,1
8462	METALLERİ DÖVME, İŞLEME, KESME, SATAFLAMA PRESLERİ, MAKİNELERİ	2.883.992	2.708.158	3.054.580	-6,1
8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPIRATÖR	1.587.314	2.405.832	1.687.077	51,6
8445	LİFLERİ HAZIRLAYAN, İPLİK ÜRETEN-HAZIRLAYAN MAKİNELER	2.012.854	2.354.222	1.579.915	17,0
8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	194.418	2.335.696	726.783	1.101,4
8415	KLİMA CİHAZLARI-VANTİLATÖRLÜ, İSİ, NEM DEĞİŞTİRME TERTİBATLI	635.748	2.201.843	1.323.189	246,3
8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ	1.685.774	1.916.077	2.306.717	13,7
8428	KALDIRMA, İSTİFLEME, YÜKLEME, BOSALTMA MAKİNE VE CİHAZLARI	1.286.764	1.789.741	2.064.400	39,1
8412	DİĞER MOTORLAR VE KUVVET ÜRETEN MAKİNELER	1.101.754	1.713.254	1.193.102	55,5
	DİĞER	22.901.484	18.181.545	20.814.172	-20,6
	TOPLAM	81.761.858	103.544.208	89.690.276	26,6

Kaynak: TÜİK Verileri

2. İTHALAT

84. fasılda olup, OAİB işteğal alanında bulunmayan GTİP'lerin eklenmesiyle oluşturulan makine sektörü toplamı itibariyle Türkiye'nin Suriye'den ithalatı, 2008 yılında bir önceki yıla göre %487 artışla 3,6 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Suriye'den en fazla ithal edilen mal grubu, 1,7 milyon \$ ile "inşaat ve madencilik makineleri" olmuştur.

2008 yılında dörtdü GTİP bazında Türkiye'nin Suriye'den 84. fasıl itibariyle en fazla ithal ettiği ürün grubu ise, %44,5 pay ile 8430 nolu GTİP'de yer alan "toprak, maden cevheri taşıma, ayırma, seçme vb. iş makineleri"dir.

Suriye'den Makine ve Aksamları İthalatımızda Başlıca Kalemler (84.Fasıl-Ş)

FASIL	FASIL TANIMI	2007	2008	2009 Ocak-Eylül	2007/2008 %Değişim
8430	TOPRAK, MADEN, CEVHERİ TASIMA, AYIRMA, SEÇME VB. İS MAKİNELERİ	276.400	1.580.835	406.400	471,9
8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	0	714.752	15.074	-
8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	0	413.133	863.487	-
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, İSİ POMPALARI	2.003	218.149	1.451	10.791,1
8464	TAS, SERAMİK, BETON, ÇİMENTO, SOĞUK CAM İSLEYEN MAKİNALİ ALETLER	0	116.418	0	-
8426	GEMİ VİNÇLERİ, MAÇUNALAR, HALATLI VİNÇLER, DÖNER KÖPRÜLER	0	70.167	267.714	-
8441	KAGIT HAMURU, KAGIT İSLEME, KESME MAKİNE VE CİHAZLARI	0	66.419	0	-
8438	YİYECEK/İÇECEK SANAYİNDE KULLANILAN MAKİNE VE CİHAZLAR	4.210	63.518	2.520	1.408,7
8474	TOPRAK, TAS, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	0	62.816	23.754	-
8480	METAL DÖKÜMÜ İÇİN KASALAR, PLAKALAR, KALIP MODELLERİ	5.118	61.357	32.981	1.098,8
8463	METAL, SİNERLESMİS METAL KARBÜR, SERMETLERİ TALASSIZ İSLEME MAKİNELERİ	0	46.987	3.500	-
8417	SANAYİ VE LABORATUVAR İÇİN FIRINLAR; ELEKTRİKSİZ	20.858	31.250	27.280	49,8
8451	DOKUMA MADDELERİNİ YIKAMA, KURUTMA, ÜTÜLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	0	20.918	0	-
8431	AGIR İS MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	0	20.507	38.850	-

8462	METALLERİ DÖVME, İSLEME, KESME, SATAFLAMA PRESLERİ, MAKİNELERİ	2.285	17.130	0	649,7
8419	İSİ DEĞİSİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İSLEMEK İÇİN CİHAZLAR	0	15.300	0	-
8428	KALDIRMA, İSTİFLEME, YÜKLEME, BOSALTMA MAKİNE VE CİHAZLARI	0	14.446	0	-
8440	CİLT MAKİNELERİ, FORMA, YAPRAK DİKME MAKİNELERİ	0	4.608	0	-
8420	KALENDER VE HADDE MAKİNESİ VB. SİLİNDİRLERİ	3.687	3.369	0	-8,6
8466	(84.56-84.65)DE Kİ MAKİNELERİN AKSAM-PARÇALARI	0	2.153	0	-
	DİĞER	292.049	3.113	30.031	-98,9
	TOPLAM	606.610	3.547.345	1.713.042	484,8

Kaynak: TÜİK Verileri

DEĞERLENDİRME

Türkiye ile Suriye arasında 1 Ocak 2007’de yürürlüğe giren Serbest Ticaret Alanı Ortaklık Anlaşması ile birlikte, iki ülke arasındaki ticaretin ilerleyen yıllarda daha da artması beklenmektedir. Böylece, Türk firmalarının Suriye’de özellikle makine sanayi ve gıda sanayi sektöründe yapacağı ortak yatırımlarla, Orta Doğu pazarında kalıcı bir yer edinebilmeleri ve bu sektörlere teknoloji transferini gerçekleştirebilmeleri mümkün görülmektedir.

Suriye özel sektörünün küçük ölçekli yatırımlara yönelmesi ülkemizde üretilen makine, ekipman ve elektrikli cihazlar gibi yatırım mallarına olan talepleri artırmıştır. Suriye, 2004 yılı başı itibariyle ikinci el makine ithalatına izin vermiştir. Suriye makine ithalatının %50’si ülkemiz açısından ihracat potansiyelleri yüksek ve söz konusu ülkede büyük talep gören tarım makineleri, gıda işleme ve paketlenme makineleri, tekstil makineleri, pompa ve kompresörler, iş makineleri ve takım tezgâhlarından oluşmaktadır. Suriye gıda işleme sanayinde makine-ekipman ve üretim teknolojilerini genel olarak yenilemeye ve yüksek teknolojiye ihtiyaç duyulmaktadır. Suriye’nin güçlü tarım potansiyeli, konservesi yapılabilecek geniş sebze ve meyve tarımını da beraberinde getirecektir. Tüm bu gelişmelere paralel olarak gıda işleme ve paketlenme sanayisinin de gelişmesi beklenmektedir.

Suriye’de yılda ortalama 1 milyon ton pamuk üretildiği ve tekstil ürünleri ihracatının yıldan yıla arttığı göz önüne alındığında tekstil makinelerine olan ihtiyacı da artmaktadır. Diğer yandan, endüstriyel büyüme, arazi ıslahına yönelik çalışmalar, su ve atık su projeleri ve inşaat sektöründeki büyümeden dolayı pompa ve kompresör pazarında önemli bir potansiyel görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü Verileri, www.trademap.org
- TÜİK Verileri
- DTM Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Raporu
- Suriye Müşavirlik Yıllık ve Aylık Raporları (www.musavirlikler.gov.tr)
- Syrian-Arab News Agency